

13.10.2015

Eduskunta

Valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto (TeJ)

*Työ- ja elinkeinojaosto keskiviikko 14.10.2015 klo 9:00 / HE 30/2015vp / Asiantuntijapyyntö
HE 30/2015vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016*

Teema: Talousarvio ja työnvälityksen toimivuus

Kuultavat asiantuntijat:	Leena Vestala, ylijohtaja	Vesa Jouppila, johtaja
	Pirkanmaan ELY-keskus	Pirkanmaan työ- ja elinkeinotoimisto

Työttömyystilanne Pirkanmaalla:

Pirkanmaan TE-toimistossa oli elokuun lopussa 36 221 työtöntä työnhakijaa, joka oli 6,5 % enemmän kuin vuonna 2014. Työttömien osuus työvoimasta oli 14,9 % (kasvua vuodesta 2014 0,8 %).

Pirkanmaan TE-toimistossa oli elokuun aikana avoimena yhteensä 6 435 työpaikkaa, joista 2 865 oli uusia paikkoja.

Rakennetyöttömiä oli Pirkanmaalla elokuussa 22 684, kasvua edelliseen vuoteen 1 754 henkilöä (8 %).

Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä oli elokuussa 5 220, kasvua edelliseen vuoteen 354 henkilöä.

Syyskuun tilastot ovat valmisteilla ja valitettavasti näyttää siltä, että työttömien määrä Pirkanmaalla kasvaa edelleen. Parhaillaan käynnissä olevat lukuisat yt-neuvottelut ennakoivat työttömien määrän edelleen kasvavan voimakkaasti vuoden loppua kohden.

Alle 30-vuotiaiden osalta korkeasti koulutettujen työttömien työnhakijoiden määrä oli elokuussa kasvanut vuositason verrattuna 8 prosenttia. Vuositason muutos syyskuussa 2015 verrattuna syyskuuhun 2014 arvioidaan olevan kasvava, noin 10 prosenttia. Keskiasteen koulutuksen saaneiden osuus on lähes 2/3 kaikista nuorista työttömistä työnhakijoista. Nuorten osalta pitkäaikaistyöttömyyden nähdään syksyn 2015 aikana kasvavan selvästi. Odotukset ovat kasvua noin 12 prosenttia elokuun luvuista. Työttömyyden keston pidetessä he todennäköisesti menettävät kelpoisuutensa ja mahdollisuutensa työmarkkinoilla.

Täydennyskoulutuksen tarve korostuu joillakin korkeasti koulutettujen nuorten kohdalla. Haasteena on mahdollinen työperäinen muuttoliike Suomesta mm. Ruotsiin ja Saksaan. Teollisuudella on edelleen Pirkanmaalla ns. piilotyöpaikkatarpeita, mutta valitettavasti kyseisten työpaikkojen täyttäminen nuorilla työttömillä työnhakijoilla ei onnistu nykyisillä toimenpiteillä. Panostus nuorten työttömyyden keston ja virtavarannon hallitsemiseksi olisi ajoissa tehtynä kansantalouden kannalta juuri nyt oikea aikaista.

Momentti 32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2v)

Työnvälityksen toimivuus tarvitsee tuekseen myös mahdollisuuden palkkatukeen. Kaikki työnhakijat eivät ole suoraan työllistettävissä nykyisille haasteellisille työmarkkinoille. Momentin määräraha on tärkein työttömyyden katkaisuun käytössä oleva rahoitusinstrumentti. Tällä rahoituksella mm. mahdollistetaan työttömien osallistuminen työkokeiluun, työvoimakoulutukseen ja palkkatuettuun työhön. Momentin varoilta on myös mahdollisuus tukea aloittavia yrittäjiä nk. starttirahan turvin ja jo perustetut yritykset ovat voineet arvioida ja kehittää toimintaansa momentille sisältyvällä kehittämispalvelurahoituksella.

Momentin määrärahat supistuvat voimakkaasti vuonna 2016 alkavalla kehyskaudella. Pirkanmaan osalta käytännön toimiin käytössä oleva rahoitus alenee vuonna 2016 noin 10 miljoonaa euroa vuoden 2015 rahoitukseen verrattuna. Tämä on vahingollinen kehityssuunta nykyisessä tilanteessa, jossa työttömien määrä jatkaa kasvuaan ja samalla ensi vuoden alkupuolelta alkaen momentin määrärahalla tulee hoitaa myös Suomessa oleskeluluvan saaneiden pakolaisten kotoutumiskoulutus.

Pirkanmaa on pääkaupunkiseudun jälkeen Suomen toiseksi suurin kasvukeskus. Alueen kolmesta korkeakoulusta valmistuu korkean osaamistason omaavia nuoria ja alueella syntyy runsaasti start up-yrityksiä. Talouden positiivisen kehittymisen kannalta olisi tärkeätä saada yritykset kasvun ja kansainvälistymisen uralle. Tuki start up-yrityksille starttirahan muodossa ja kehittämispalveluiden tarjoamat keinot ovat alueella erittäin tärkeitä. Kasvat ja muutostilanteissa olevat yritykset ovat puolestaan hyötäneet suuresti räätälöidystä rekrytointikoulutuksesta. Nuorisotyöttömyyden ehkäisemisessä ja nuorten työvalmiuksien lisäämisessä Sanssi-kortti on toiminut hyvin.

Suomessa alueiden tarpeet poikkeavat toisistaan siinä, mitkä työllistymistä edistävästä keinoista ovat tehokkaimpia. Toimenpiteiden tehokkuus vaihtelee myös ajankohdasta riippuen. Tästä syystä olisi tarpeen väljentää momentin käytön ehtoja ja korvamerkkejä, jotta raha saataisiin aina järkevästi käytettyä alueiden kulloistenkin tarpeiden mukaan.

Momentti 32.30.45 Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnettyä määrärahaa voi käyttää ainoastaan aiempina vuosina tehtyjen sitoumusten maksamiseen. Uusiin yritysten kehittämishankkeisiin ei voida enää myöntää rahoitusta jos vuoden 2015 valtuutta ei voida siirtää vuonna 2016 käytettäväksi. Ehdotettu summa on 10 miljoonaa euroa ja se on Etelä- ja Länsi-Suomessa erittäin tärkeässä roolissa pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen ja tätä kautta työllistymisen tukemisessa.

Yritysten kehittämiseen tarkoitettu valtionapu on Etelä- ja Länsi-Suomessa ollut tärkeässä roolissa pk-yritysten saattamisessa kasvun ja kansainvälistymisen uralle. Pirkanmaalla kehittämisavustuksella on ollut merkittävä rooli yritysten rohkaisemisessa kasvun ja kansainvälistymisen uralle. Edellisellä ohjelmakaudella 2007-2014 EAKR ja kansallinen rahoitus oli Pirkanmaalla lähes 48 miljoonaa euroa, mikä tarkoitti noin 7 miljoonan euron avustusta pk-yrityksille vuosittain. Keskimäärin 160 yritystä sai avustusta vuosittain. Hyviä esimerkkejä näistä kasvaneista pk-yrityksistä voisi mainita mm.

M-Files/Tampere

Ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus

- saanut rahoitusta noin 120 000 euroa
- liikevaihdon kehitys 2010 – 2014 keskimäärin 43 % vuodessa
- liikevaihto 2014 **15 miljoonaa euroa**
- työllistävä vaikutus välillisesti 4 vuoden aikana yli 300 henkilöä (lähtötaso 37 nyt n.350)

Lojer Oy/Sastamala**Lääkintä- ja hammaslääkintäinstrumenttien ja -tarvikkeiden valmistus**

- saanut rahoitusta noin 62 000 euroa
- liikevaihto 2014 **17,2 miljoonaa euroa**
- työllistävä vaikutus välillisesti 4 vuoden aikana 20 henkilöä (lähtötaso 100 nyt 120)

Doranova Oy/Vesilahti**Teollisuudessa käytettävien muiden koneiden tukkukauppa (ympäristöteknologia)**

- saanut rahoitusta noin 278 000 euroa
- liikevaihdon kehitys 2010 – 2014 keskimäärin 52 % vuodessa
- liikevaihto 2014 **5,3 miljoonaa euroa**
- työllistävä vaikutus välillisesti 4 vuoden aikana niin, että henkilöstö kaksinkertaistunut 12 henkilöön

Työnvälityksen tehokkuus

Työnvälityksen tehokkuus on lisääntynyt Pirkanmaalla merkittävästi vuoden 2013 uudistuksen myötä. Tehokkuuteen vaikuttaa mm. henkilöstön määrä suhteessa asiakasvolyymeihin ja suoritteisiin.

Tehokkuustutkimuksen on tilannut TEM ja sen on toteuttanut Melkior Oy. Tarkastelujaksona on ollut vuodet 2007 – 2014. Tarkoituksena on ollut luoda malli TE-toimistojen tehokkuuden mittaamiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen. Tutkimuksessa on ollut tarkastelussa TE-toimistojen A) työpaikkojen täytön tehokkuus, B) tehokkuus työttömyyden alentamisessa ja C) tehokkuus työttömien työnhakijoiden siirtymisessä yleisille työmarkkinoille.

Parannettavaa tehokkuudessa oli vuoden 2014 osalta työttömyyden alentamisen osalta. Yleisille työmarkkinoille siirtymisen tehokkuuden osalta Pirkanmaan TE-toimistosta mainitaan, että ”Vuoden 2014 perusteella ei ole osoitettavissa parannusmahdollisuuksia verrattuna muihin toimistoihin.”

Pirkanmaan TE-toimisto on kuitenkin pyrkinyt parantamaan tehokkuuttaan tänäkin vuonna lukuisilla kehittämistoimilla (mm. prosessien kehittäminen, sähköisten palveluiden lisääminen, kumppanuus- ja ostopalvelut yksityisten palveluntuottajien kanssa).

Tuloksellisuus ja vaikuttavuus

Julkisella työnvälityksellä on vahva ja vakiintunut asema suomalaisilla työmarkkinoilla. Tutkimusten mukaan työnantajat luottavat laajasti julkiseen työnvälitykseen (markkinaosuus, laatu palautteet, palveluiden valtakunnallinen kattavuus, jne.)

Julkisella työnvälityksellä on **valtakunnallinen** rooli ja tarve. Hallitusohjelmassakin korostettu **digitaalisuus** avaa mahdollisuuksia työmarkkinatiedon kattavuuden ja avoimuuden vahvistamiselle. Markkinaosuuden säilyttäminen työnvälitystoiminnassa on yhdenvertaisuuden vuoksi tärkeää. Tämä on tärkeää **työmarkkinoiden dynamiikan** näkökulmasta erityisesti meillä Suomessa, jossa ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus on keskeinen ongelma. Tanskassa työvoiman liikkuvuus ei ole ongelma mutta tanskalaiset ovat silti sitä mieltä, että 40 000 asukkaan kunta on liian pieni yksikseen järjestämään työvoimapalvelut.

Haasteellisia tulostavoitteita ovat olleet Pirkanmaalla rakennetyöttömien määrä ja työttömyyden valuma yli 3 kuukauden. Hyvin lähellä tavoitetta olemme vaikuttavuustavoitteissa palkkatuetun työn ja työvoimakoulutuksen jälkeisissä sijoittumisissa (n. 60 % aktiivitoimiin osallistuneista työllistyy tai löytää muun ratkaisun 3 kk:n kuluessa).

Pirkanmaan TE-toimisto on saavuttanut hyviä tuloksia mm. rekrytointiongelmien hoidon (20 % yrityksistä kokenut rekrytointiongelmia), työtärjouksesta tai muuten TE-toimiston hakijalla täyttyneiden työpaikkojen (78,3 %) sekä työnhakijoiden sähköisten verkkopalveluiden (56 %) osalta. Näissä tuloksissa Pirkanmaan TE-toimisto edustaa valtakunnan kärkeä.

Työnhakijoiden asiakaspalvelu

Työnhakijoiden jonotukseen perustuneista mekaanisista ilmoittautumisvelvollisuuksista ja käyntiasioinneista luovuttiin heti TE-palvelu-uudistuksen alussa v. 2013. Asiointia on määrätietoisesti ohjattu verkon, videoyhteyden ja puhelimen välityksellä tapahtuvaksi. Verkkopalveluiden sisältöä kehitetään työnhakuprosessia tukevaksi (automaatio) sekä tehtävävaatimusten ja osaamistiedon nopeaan yhdistämiseen työpaikkojen täyttöprosessien nopeuttamiseksi (matching). Työhaun ohjaus on hankittu yksityiseltä palveluntuottajalta kilpailutuksen perusteella ja palvelu on ollut käytössä kaikissa palvelupisteissämme. Sähköiseen asiointiin siirtyminen aiheutti syksyyn 2014 saakka ruuhkia puhelinpalveluun. Tilanne on saatu sittemmin paremmin hallintaan viestinnän ja ohjauksen avulla.

TE-toimiston kaikilla asiointipisteillä on saatavilla ilman ajanvarausta työhaun ohjauksen lisäksi myös muita palveluja: mm. työhaun aloitus (myös muulla tapaa kuin sähköisesti), työttömyysturvan vireille saaminen, opastus ja neuvonta asiointissa, henkilöllisyyden todentaminen tilanteissa, kun jätetään hakemus työvoimakoulutukseen paperisena sekä rikosrekisteriotteen näyttäminen. Myös asiakirjoja voi jättää yhteispalvelupisteille ja niiden katsotaan saapuneen tuon hetkenä toimivaltaiselle viranomaiselle. Ajanvarauspalvelua järjestetään kaikille yhteispalvelupisteille joko videolla tai niin, että virkailija käy yhteispalvelupisteillä.

Pirkanmaan TE-toimisto käyttää asiakaspalvelussa videoyhteyttä mm. yhteispalvelupisteiden asiakasvideohuoneita hyödyntäen. Palvelua voidaan tuottaa videoiden avulla myös asiakkaiden kotiin. Jokaisella yhteispalvelupisteellä on asiakaspalveluun varattu videohuone, jonka avulla asiakkaille voidaan tuottaa kasvokkain palveluja riippumatta siitä, missä päin Pirkanmaata asiantuntijan toimipiste on. Muun muassa tuetun työllistymisen palvelulinjalla videopalvelu on ollut käytössä pidempään ja kyseisen palvelun osalta Pirkanmaan TE-toimisto on ollut mukana mm. valtiovarainministeriön pilotissa, jossa on kokeiltu palvelujen tuottamista videoitse asiakkaan kotiin.

Pirkanmaan TE-toimistossa oli merkittäviä haasteita uusien työnhakija-asiakkaiden alkukartoituksessa työ- ja elinkeinoministeriön antaman 2 vkon aikarajan kanssa vuosina 2013 -2014, vaikka tuolloin henkilöstövoimavaroja oli sidottu tehtävään huomattavasti nykyistä enemmän ja asiakasvirratkin samaa luokkaa kuin nyt. Tilanne ei ottanut tuolloin kehittämistoimista ja ylityömääräyksistä huolimatta korjaantuakseen. Uusien ilmoittautuneiden työnhakijoiden määrä on n. sata asiakasta päivittäin. Viikonlopun jälkeen uusia kontaktoimattomia asiakkaita on keskimäärin 300. Tilanne pysyi haasteellisena, kunnes toimintamallia loppuvuodesta 2014 muutettiin niin, että linjoista erillisenä toimineesta alkukartoituksesta luovuttiin kokonaan ja alkukartoitus siirtyi linjojen omaksi tehtäväksi. Eri linjoilla palvelu on erilaista, asiakaskohderyhmän palvelutarpeista riippuen. Vielä marraskuussa 2014 muutosvaiheessa tilanne oli Pirkanmaan TE-toimistossa varsin ruuhkainen. Tällöin liki neljäsosaan työhaun aloittaneista (23,4 %) ei ollut oltu yhteydessä 14 vuorokauden sisällä. Toimintamallin muutoksen myötä tilanne on saatu toimistossa asiakasvirtojen osalta hallintaan.

Pirkanmaan TE-toimiston voimavaroista meni vuonna 2013- 2014 merkittävä osa uusien työnhakijoiden kontaktointiin. Pelkästään alkupalveluun osoitettu henkilöstömäärä ei riittänyt tehtävää hoitamaan, vaan

toimiston työnvälitys- ryhmänhenkilöstön työaika meni lähes kokonaisuudessaan kartoitusten tekemiseen. Tällöin mm. työtarjousten tekemiseen tai työllisyydenhoidon kannalta keskeisten perustoimien hoitamiseen tai lakisääteisiin määräajoin tapahtuvaan asiakaskontaktointiin ei jäänyt aikaa. Pirkanmaan TE-toimiston työnvälitys- ja yrityspalvelulinjan asiakkaista työllistyy n. puolet ensimmäisen kolmen kuukauden aikana nykyisessä haasteellisessa työmarkkinatilanteessa. Pirkanmaan TE-toimisto teki vuosina 2013 -2014 alkukartoituksen suurelle osalle sellaisia asiakkaita, joiden kohdalla kartoitus oli ilmeisen tarpeetonta nopeasta alle 3 kuukautta kestäneestä työllistymisestä johtuen.

Toimiston toimintamallin muutoksella on pyritty siihen, että työnvälitys- ja yrityspalvelulinjan henkilöstön voimavaroja voidaan nyt suunnata siihen asiakaskohderyhmään, joka ei ole työllistynyt ensimmäisen kolmen kuukauden aikana. Toimintamallin muutos on mahdollistanut myös sen, että linjan asiakaspalveluhenkilöstö on pystynyt keskittymään ydintehtäväänsä työnvälittämiseen ja työllistymistä edistävien toimien tarjoamiseen. Pirkanmaan TE-toimiston työtarjousten määrä ja niiden vaikuttavuus on toimiston koko huomioiden erittäin hyvä. Tähän ei olisi päästy ilman toimintamallin muutosta syksyllä 2014. Muilla linjoilla muutoksella on pyritty parantamaan asiakkaan palvelua siten, että sekä kartoitus että työnhaun suunnittelu tapahtuu samalla kertaa, saman asiantuntijan toimesta.

Asiakaskokemukset

Työnantajilta ja työnhakijoilta kerätään säännöllisesti palautetta TE-palveluiden toimivuudesta. Uusilta työnhakijoilta kysytään palvelukokemuksia kerran kuukaudessa. Työnantajilta palvelukokemuksia kartoitetaan kolmen kuukauden välein. Lisäksi kerran vuodessa toteutetaan laaja asiakaspalautetutkimus, jonka tilaajana on TEM.

Pirkanmaan palvelukokemukset, varsinkin työnantajien osalta, ovat parantuneet merkittävästi alkuvaiheen kovien uudistusten ja kompurointien jälkeen.

Viimeisimmän työnhakijoiden palvelutyytyväisyyskyselyn (15.9.2015) mukaan Pirkanmaan työnhakijoista osittain tai täysin palveluihin tyytymättömiä asiakkaita oli 12,9 % kyselyyn vastanneista. Valtakunnan keskiarvo oli 9,6 %. Erittäin tai melko tyytyväisiä saamiinsa palveluihin oli 69,9 % vastanneista (valtak. ka. 77,2 %).

Pirkanmaan TE-toimiston työnantaja-asiakkaista 73,3 % (valtakunnan ka. 64,5 %) ilmoittaa saaneensa riittävästi hyviä hakijoita avoimiin työpaikkoihin. Hyvää palvelua koki saaneensa 85,5 % pirkanmaalaisista työnantajista (valtak. ka. 82,0 %).

Uudistuminen ja tulevaisuus

Työnvälitys on kehitetty Pirkanmaalla aiempaa paremmalle tasolle. Asiakasvirrat on saatu paremmin hallintaan teknologiaa hyödyntämällä. Pirkanmaan modernit mallit kiinnostavat myös muualla Suomessa.

Kehittämiskohteenamme ovat erityisesti nuorten palvelut sekä valuma 3 kuukautta ylittävään työttömyyteen. Käynnissä on useita pilotteja mm. yksityisten palveluntuottajien kanssa. Uudentyyppisiä palveluja suunnitellaan ja otetaan koko ajan käyttöön (chat, webinaarit yms). Yrityspalvelujemme toimintamallit toimivat valtakunnan esimerkkeinä (muutosturva, toimivan yrityksen palvelut, verkostoyhteistyö). Kumppanuusyhteistyötä toteutetaan myös YritysSuomen ja Team Finland –brändien puitteissa.

Kansainvälinen työnvälitys, toimii asetetuissa määraajoissa ja sen toimintaa kehitetään nykyistä yritysälhtöisemmäksi. Uusia yrityspalveluja on tulossa käyttöön työnantajien tueksi (mm. yhteistyössä Pirkanmaan Yrittäjät ry:n kanssa).

Tarvitsemme Suomessa ennakoluulottomuutta ja rohkeutta uusien **kumppanuuksien** rakentamisessa. Tällä hetkellä kerätään arviointi- ja tutkimushankkeilla tietopohjaa **julkinen - yksityinen** palvelu yhteistyömallien tuloksekkaaksi kohdentamiseksi ja vahvistetaan vuoropuhelua yksityisten toimijoiden kanssa uusien mallien kehittämiseksi. Mitään pikavoittoja tai äkkiharppauksia ei kuitenkaan ole saavutettavissa. Kyse on pitkäjänteisestä yhteiskehittämisestä ja win-win -asetelman saavuttamisesta.

Viimeisimpien tietojen mukaan esim. Tanska on joutunut tulemaan takaisin yksityisen palvelutuotannon osalta, koska markkinoiden kapasiteetti ja kypsyys ei vastannut hallituksen nopeaa ja suurta kysyntää.

Kaikilla TE-palveluiden kehittämistoimilla tähdätään vahvistamaan tuloksellisuutta, jonka läpinäkyvyyteen ja osoittamiseen tullaan panostamaan vahvasti.

Resurssien vähetessä julkiset palveluorganisaatiot eivät voi toimia perinteisin keinoin. Joustavat toimintamallit ja kokeilut tulisikin mahdollistaa säädös- ja budjettitasolla. Yksityistä ja julkista työnvälitystä ei pitäisi sijoittaa joko – tai – akselille. Tulevaisuus on hyvä nähdä sekä – että – tyyppisenä vuorovaikutuksena yhteisten palveluprosessien kehittämisessä ja käyttönotossa (PPP: Public Private Partnership) sekä sopimus- ja ostokumppanuutena, mitkä mahdollistavat asiakasälhtöisen ja kustannustehokkaan palvelun kunkin toimijan vahvuuksia ja erityisosaamista hyödyntämällä.

Ylijohtaja Leena Vestala

leena.vestala@ely-keskus.fi

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, PL 297, 33101 Tampere

Puh. 0295 036 216

Johtaja Vesa Jouppila

vesa.jouppila@te-toimisto.fi

Pirkanmaan TE-toimisto PL 587, 33101 Tampere

Puh. 0295 045 700